

Alegiazko gerrak mobilizatorik ez

Gerra eta defentsa militarra dira, besteak beste, nazio-estatuaren berebiziko muina eta, hain zuzen ere, globalizazioaren topikorik sinesgaitzenetakoa nazio-estatu horren gainbeherakada da. Besterik uste, nahi, itxaro edo aldarrikatu arren, ez dirudi gaur egungo nazioarteko oreka beste altematibarik proposatzeko gai denik. Hala ere, beste aukerabiderik inon sumatu ez arren, Estatuak ez bide dute euren indar-ahalmena hain seguru ikusten, gero eta gehiago mozomozten baitute betidanik zehatza izan den eraso-hizkuntza. Izan ere, gerra modernoak honako baldintza berri hauek bete behar ditu:

Lehen eta behingoz, gerrarik izan edo ez, sekula ez gero gerra hitzik aipatu. Honela, gerra ez da erreala, alegiazkoa baizik (Michael Ignatieff, *Guerra virtual. Más allá de Kosovo*, Bartzelona, 2003). Bigarrenik, alegiazko gerra hori ez da ezein legebiltzarretan eztabaidatzen, inkesta, gizarte-ikerketa eta komunikabideetan baizik. Hirugarren, alegiazko gerrak ez du sekula bi estatu demokratikoren artean gertatu behar, beraien hautesleagoak nekez ulertuko bailuke bi demokraziaren arteko eraso. Baina, alderantziz, hautesleago superdemokratikoa gertu dago estatu ezdemokratikoren bat edo beste noizik behin erasotzeko, herri atzeratuak diktadurapetik salbatzeko eta, zer esanik ez, ekintza «humanitarioak» sustatzeko.

Gainera, gerrak, erreala ez denez, gizartearen onesten errealik ere ez du behar. Gerra birtualari aski zaio onarpen birtuala. Baita mobilizazio birtuala ere.

Mobilizazio errealik eza

Frantziako Iraultza arte jendea ez zen gerrarako mobilizatzen. Ordura arte, gerrak jauntxoen arteko denborapasa

baino ez ziren eta soldaduak mertzenarioak besterik ez. Soldadu frantsesek, aldiz, hiritarren nazio berria defendatu behar izan zuten eta, ondorioz, hiritar arrunta soldadu bihurtu zen.

Hiritarren mobilizazioa erabat areagotu zen Lehen eta Bigarren Mundu Gerretan. Bi gatazka haietan 50 milioi lagun inguru hil ziren arren inor gutxi kexatu zen, bai bizitzak ez zuelako gaur bezainbat baliorik eta baita ere hiritarrak Estatuena nazio-interes, nortasun eta ekonomiaren defendatzaile sutsu bihurtu zirelako.

Baina hori guzti hori XX. mendean amaitu zen. Irizpide berrien arabera, bizitzak inoiz baino gehiago balio du, jendeak erraz asko bereizten ditu balio zibilak eta militarak, derigorrezko zerbitzu militarra amaitu egin da eta gudarosteak profesionalizatu, gizarteak ez du beste nazioen bizkar sarraskirik egindako heroirik nahi eta gerrek sekula baino gutxiago baldintzapetzen dute ekonomia.

Guztia gutxi bailitzan, mendebaldeko telepolisen bada gaur egun Frantziako Iraultzan eta bi mundu gerretan ez zegoen zerbait: telealbistegiak. Teleikusleak ez du otorduan gerrarik ikusi nahi, ez «besteen» hildakoak odolustean ez «gureak» plastikozko poltsa beltzetan.

Horregatik, hain zuzen ere, gaur egun erreala bezain garrantzitsua da komunikabideetako gerra birtuala. Are gehiago kontuan hartuz gerra birtualak ez direla iragartzen, ez ofizialki adierazten, ez inor mobilizatzen.

Telebista generoa ote?

«Zinema eta Telebistaren elkarrekiko eraginak» delako gaiaz eztabaidatzeko hainbat aditu, kritikari, irakasle eta azterlari bildu ziren Milanen 1962 urtean. Haietako bat, Umberto Eco idazlea, mahai-inguru hartan entzundakoaz baliatu zen *Apocalittici e integrati* (Milan, 1964) liburu ospetsuan zehar hainbat hausnarketa egiteko. Geroztik berrogei urte pasatu dira.

Besteak beste, mahai-inguru hartan bi iritzi nabarmen kontrajarri ziren. Zenbaiten ustez, genero estetiko

gisa, telebistarik izan ez da. Telebista teknologia besterik ez da —elektronika-eskoletan irakasten dena—, bere aurretik ziren genero, molde eta ekoizpenen transmisio-sistema baino ez, alegia. Funtsean, fenomeno soziologikoa, ez estetikoa.

Beste hainbaten iritziz, ordea, telebistak bere estetika propioa du, bere hizkuntza bereziaz. Hauen ustez, teknologia bakoitzak bere lengoaia du eta film-zuzendariak filmaketan zehar zein muntaketan nahiago dituen planoak eta sekuentziak hautatzerik duen bezala, telebista-editoreak ere hainbat kamera edo monitoreren irudien arteko edizioa egin ahal du, nahiz eta aukera hori, zuzenean ari delarik, bat-batekoa izan. Hau da, errealitatearen isla ez da objektiboa, telebistaren aukera subjektiboa baino, estetikoa alegia.

Umberto Eco bi pentsamolde hauek integratu nahi izan zituen. Semiotika-maisuak orduan proposatu zuenez, estetikarik eza ez litzateke arrazoi aski izango telebistarik badenik ukatzeko. Telebistari estetika propioa ukatuko balitzaio ere, ukapen horrek ez luke inondik ere murriztuko gizartearen balio estetikoak baldintzapetzeko telebistak duen ahalmena.

Hala ere, Ecoren aburuz, telebista ez da generoa, zerbitzua baizik. Ez da generoa, hainbat generoren eskaintza-zerbitzua baino. Italiar idazleak esan bezala, telebista anitza da eta ikus-entzule bakoitzak telebistaz pentsatzen duenean telebista-programa ezberdina du buruan. Zenbat buru hainbat aburu, zenbat ikus-entzule hainbat programa, eta zenbat programa hainbat genero. Telebista, oro har, ezin da genero izan, argitaletxe bat ezin den bezalaxe genero izan.

Noski, Umberto Ecoren maisutza eta agintaritzza gutxietsi gabe, orduandik hona erabat aldatu da telebista, ez baitira alferrik berrogei urte pasatu. Eta, italiar adituaren logika jarraituz, gaur egun inork ez du ukatzen telebista «aurretik ziren genero, molde eta ekoizpenen» zerbitzua baino zertxobait gehiago denik. Albistegiak, elkarrizketak, mahai-ingunak, kirolak, zinema, antzerkia, kontzertua, zirkua eta bestelakoez gainera, gaur egungo telebistak sekula aurretik inoiz eta inon izan ez diren programa-mo-

tak ekoizten eta eskaintzen ditu. Are gehiago, telebistaz kanpo beste inon egin eta aurkeztu ezin diren programa bakanak ikus ditzakegu egunero telebistan eta telebistaren ezaugarri bihurtu dira gainera.

Mundua mundu denetik, salbuespenik gabeko tesia da, goizago edo beranduago, teknologia bakoitzak bere lengoia aproposa sortarazten amaitu izan duela. Beharbada, telebistaren asmakizun teknologikoari ia zazpi hamarkada luze kostatu zaio bere genero propioaz jabetzea baina, azkenean, lortu du. Lortu duena ikusi ondoren zenbaitek pentsa lezake ez zuela horrenbeste denbora itxaroterik merezi. Baina hori beste kontu bat da.

Nahiago dugun gizartearen isla

Beharbada ez zuen, ez, horrenbeste itxaro beharrik, baina, azkenik, telebista genero berria da, bai. Gero eta gehiago gainera. Umberto Eco *Apocalittici e integrati* 1964an argitaratu zuenean telebista ez zen alde aurretik zeuden generoen (zirku, opera, dantza, kontzertu, antzerki, film, dokumental, folletin, albistegi etab.) bilduma etxera zezakeen teknologia baizik. Berrogei urte geroago, aldiz, telebista hori guztia baino askoz ere gehiago da.

Gaur egungo telebistan zer esanik gehien sortarazten duten programak, «balio erantsirik» gehien eskaintzen dutenak, beste inongo edo ezelango taula, eszenategi, foro, areto edo pantailatan ezin ikusi diren ekoizpen-motak dira. Beharbada ez dira, inondik ere, produkzioaren alde-tik programarik landuenak edo zailenak baina bai, ordea, sekula izan diren ideologizatuenak, bat-bateko itxurak besterik irudikatu arren.

Oraingo programazioaren balio erantsi horri mezu propioa dario. Mezu honek, zer nahi delarik eta zer gerta ere, honako baldintza hauek betetzen ditu:

- Telebistaren mezu berri eta propio hori ergela da, tentela, arina eta leloa. Telebista da eremu publiko bakarra non ondo ikusia dagoen inozokeriak egitea eta inozorenak egiten uztea.

- Mezu hori kontserbadorea da. Ez du ezer aldatu nahi, ez du ezer arriskatu gura eta, ezertan ahalegintzekotan, tokian tokiko *establishment*-aren balioak azpimarratzen saiatuko da.

- Programazio-mota honek eskaintzen digun oro alde aurretik «*dakigu*». Telebista gure ispilu da (Enrique Lynch, *La televisión: El espejo del Reino*, Bartzelona, 2000).

- Mezu «hezitzailea» da, proposatzen digun gizarte horretan arrakasta lortzeko beharrezko den hezkuntzaren funtzio soziala betetzen baitu. Telebistak berak hezten du audientzia, ikus-entzuleak kontsumitzen, ekoizten eta lanean ez diharduen bitartean... ikus-entzule horrek kontsumitzen, ekoizten eta lanean ikas dezan, hain zuzen ere.

- Aisialdi-industriaren plataforma estrategikoa da. Egungo gizartearen helburua entretenimendua, denborapasa eta astia betetzea da. Ontzat eskaintzen zaigun bizi-moduak beharrezkotzat du telebista, beronen premia lator du. Telebista estu-mestu hartzeko gertu dauden kritika-riak ere telebistaren beharretan dira.

- Azkenik, telebista publizitatearen eremu nagusia da. Publizitatea telebistaren erregina da, gizarte ispiluaren zaindaria. Zinema eta beste zenbait ekoizpen telebistaren menpeko dira eta telebista publizitatearen morroi. Publizitateak telebista finantziatu ez ezik, gizartearen balioak taxutzen eta moldatzen ditu (Régis Debray, *Vida y muerte de la imagen: Historia de la mirada en Occidente*, Bartzelona, 1998).

Laburbilduz, onerako zein txarrerako, telebistak lortu du, azkenik, gizartea islatzea. Batere ñabardurarik gabe islatu ere, gordintasun osoz. Are gehiago, telebistak bizi dugun gizartea erakusten digu eta baita nahiago genukeen gizarte-mota landu ere.

Diputazioak, hard; Jaurlaritza, soft

Gernikako Estatutuak zehatz-mehatz banatuak ditu bere ingurupeko erakundeen trafiko-eskumenak. Alde batetik, Diputazioei dagozkien azpiegituren plangintza, errepideak

eraikitzea, seinaleztapen finkoa jartzea eta, oro har, trafikoa normaltasunez ari dadin oinarritzko baldintzak segurtatzea. Jaurlaritzari, beste aldetik, Diputazioen errepideetan zehar arituko den trafiko hori kudeatzea eta unean uneko trafikoaren eraginez sor daitezkeen arazoak zuzentzeko aldian aldiko erabakiak hartzea. Laburbilduz, Diputazioei, errepideak eta seinaleztapen aldaezina eta Jaurlaritzari, berriz, trafiko-gizabaliabideak eta seinaleztapen aldakorra.

Ardura edo eskumen-banaketa hau erabat zehatza da eta nekez uste zezakeen inork, Estatutua onartu zenean, inoiz eztabaidarik sortuko zenik. Baina hogeitaka urte geroago informazio-teknologia berriek eskainitako aukerak bazterrak asaldu dituzte eta ika-mika piztu. Izan ere, zer da informatika, baliabide finkoa ala mugikorra? Horra hor auzia.

Errepide eta trafikoaren kudeaketa erabat aldatu da azken urteotan. Denetariko kontrolpideak egunez egun ari dira informatizatzen eta radarrak, sentsoreak, kamerak, barne-telefoniak eta intranetak gero eta gehiago jartzen. Diputazioek sistema berri hauez baliatu nahi izan dute betidanik finkoak izan diren informazio-iturri eta seinaleztapenak arindu eta azkartzeko, eta Jaurlaritzak beste horrenbeste egin du trafiko mugikorraren segurtasun, zelata eta zaintza-sistemak areagotzeko. Beste era batez esana, Diputazio bakoitza lurraldean lurraldeko «Errepide Kontrol Zentroa» irekitzeko gertu eta Jaurlaritza, berriz, «Trafikoaren Kudeaketarako Zentroa» zabaltzeko prest. Ondorioz, oraintsu arte bakoitza bere aldetik ari ziren bi mundu horiek informatikak elkartu ditu eta ezinbesteko *kortozirkuitua* eragin.

Auzia Batzorde Arbitralak epaitu behar izan du eta laburbilduz zera erabaki: Diputazioek hardwarea jarri behar dute eta Jaurlaritza, oster, softwareaz arduratu. Alegia, Diputazioek azpiegitura eraiki eta oinarritzko seinaleztapena jarri, informatikoa zein ez; Jaurlaritzak, aldiz, trafikoa kudeatu eta horretarako behar duen unean uneko sistemez baliatu, informatikaz edo ez.

Enpresen lurralde-mugikortasuna

Gasteizko Mercedes-Benz enpresaren langileek uztailean zehar egindako greba-andana eta Alemaniako zuzendaritza nagusiak zenbait euskal instalazio Ludwigsfeldera (Berlin) eramango ote dituen abisua globalizazioak eragin ditzakeen lan-harreman berrien isla baino ez dira. Auzia irailetik aurrera argituko da eta kontua ez da, orain eta hemen, batzuen eta besteen negoziazio-arrazoiak aztertzea (are gutxiago testu hau abuztuan idatzia denez), telepolisen ikuspegitik fenomeno berria miatzea baizik.

Enpresen nazioarteratzea ez da inondik ere berria gero eta txikiago geratzen ari zaigun mundu-merkatuan. Enpresak euren produktuak zabaltzen hasi ziren han-hemenka eta produktuak ez ezik, produktu horiek ekoizteko tailer osoak nazioarteratzen amaitu dute, beti ere I+G inbertsioak sorterrian jagonez eta eskulana nahiz zabalkunde atzerrira eramanez.

Ja nera hau praktika arrunta da, Euskal Herrian kokatzen diren enpresa atzeritarren artean zein dagoeneko atzerrian lekutu diren 184 euskal enpresen artean. Guztiak helburu bakar batez: gastuak murriztu. Bai langile-gastuak (soldata merkeagoak) eta baita garraio-gastuak ere (ekoizpena merkatura hurbilduz).

Globalizazioak erakarri duen mugikortasun hau ekoizpen-sektore guztietan gertatzen ari da baina are zorrotzago, berriz, automozio-sektorean non ekoizpen-bilakaerek bost urteko zikloa baino ez duten. Hau da, oraintsu arte kokapen berriak hainbat urte luzetarako erabakitzen baziren ere, aurrerantzean bost urtetik behin aldatu ahal izango dira kokapenak. Beste modu batez esana, Mercedesen hainbat instalaziok ez du beti Gasteizen iraungo bertan kokatzea behin erabakitzeagatik, bost urteroko kostu-lehiaketan irabazle ateratzeko gai izango den heinean baizik.

Beraz, bost urtetik behin-edo Gasteizko plantak frogatu beharko du, munduko lehia irekian, lan-kostu onargarriak ote dituen, euskal industri-ingurunea mesedegarri zaion eta bertako erakundeak laguntzeko gertu dauden. ¶